

CZU 343.62:004.738.5

DOI 10.5281/zenodo.4682906

IMPACTUL NEGATIV AL VIOLENȚEI DIN MEDIUL ON-LINE ASUPRA COPIILOR**Mariana PAVLENCU,***doctor în drept, conerențiar universitar***Alina CIOBANU,***studenta anului III*

Un copil poate ajunge victima violenței în mediul on-line în diferite situații - a postat imagini care au stârnit reacțiile altor utilizatori, a scris un comentariu care declanșează controverse sau nemulțumiri, preferă jocurile on-line în perechi sau în grup, există deja presiuni în mediul școlar asupra acestui copil etc. Victima în mediul on-line poate deveni orice copil, acesta poate fi un elev disciplinat sau mai puțin disciplinat, cu reușite școlare înalte sau mai puțin înalte, poate fi un copil sociabil, activ sau, din contra, timid și retras.

Copiii percep experiențele trăite în mediul on-line fie ele pozitive sau negative - ca parte integrantă a vieților lor. Principala misiune îi revine părinților și școlilor de a-i îndruma pe tineri în a discerne între bine și rău, să identifice cazurile de hărțuire on-line și de a se feri de astfel de evenimente neplăcute.

Cuvinte cheie: copil, violență, grup, victimă, discerne, mediu on-line.

THE NEGATIVE IMPACT OF ONLINE VIOLENCE ON CHILDREN**Mariana PAVLENCU,***PhD, associate professor***Alina CIOBANU,***third year student*

A child can become a victim of online violence in different situations - posted images that aroused the reactions of other users, wrote a comment that triggers controversy or dissatisfaction, prefers online games in pairs or groups, there is already pressure in the school on this child etc. The victim in the online environment can become any child, he can be a disciplined or less disciplined student, with high or less high school success, he can be a sociable, active or, on the contrary, shy and withdrawn child.

Children perceive online experiences as positive or negative - as an integral part of their lives. The main mission is for parents and schools to guide young people in discerning between good and evil, to identify cases of online harassment and to avoid such unpleasant events.

Keywords: child, violence, group, victim, discern, online environment.

Introducere. Creșterea exponențială a rolului pe care-l joacă noile tehnologii informaționale în viața de zi cu zi nu ne mai impresionează și intră în normalitate. Ne-am obișnuit cu faptul că copiii pătrund mult mai ușor în tainele acestui spațiu virtual și-l valorifică adesea mai liber și cu mai multă îndemânare decât mulți dintre cei maturi. În același timp, utilizarea noilor tehnologii informaționale, în special a Internetului, are și laturi ascunse.

În ultimii ani sunt tot mai îngrijorătoare preocupările părinților și pedagogilor din mai multe

țări privind aspectele siguranței on-line a copiilor. Fiind parte componentă a spațiului geocibernetic și fiind supusă efectului globalizării tehnologice, Republica Moldova se confruntă și ea inevitabil cu această problemă ce vizează cetățenii ei de vârstă fragedă. În ultimii ani Internetul a devenit canalul de informare cel mai folosit de tineri. Din ce în ce mai mulți copii dețin un smartphone sau o tabletă și accesează Internetul oriunde s-ar afla. Mobilitatea împiedică părinților să fie vigilenți în contextul în care numărul site-urile pentru adulți, jocurile de noroc sau violențe cresc, un minor îl poate ac-

cesa ușor cu câteva clicuri.

Materiale și metode aplicate. Pentru elaborarea studiului au fost aplicate diferite metode de cercetare științifică: metode de analiză, deductive și inductive, statistică, de sinteză, comparație etc.

Potrivit unui studiu privind aspectele siguranței on-line a copiilor din Republica Moldova, efectuat de către Centrul Internațional „La Strada”, circa 80% dintre copii din localitățile urbane și circa 70% din localitățile rurale au acces la Internet. [1]

Referitor la orele accesării, acest studiu a stabilit că circa 84% dintre copii accesează Internetul în intervalul de timp 14:00-22:00, circa 10% accesează între orele 22:00-08:00, iar 6% din copii au raportat accesul la Internet între orele 08:00-14:00 [1].

De asemenea, s-a stabilit că 3/4 dintre copii accesează Internetul acasă, restul – la prieteni, școală și Internet-cafenea, iar fiecare al 7-lea copil petrece pe net 5-6 ore, fiecare al 17-lea – 7-8 ore încontinuu și în intervalul de timp 22:00-8:00 [1].

Un rapor recent al UNESCO despre bullying în școli arată că în Republica Moldova 35 la sută dintre elevii din școli au fost victime ale bullyingului, aproape la egalitate între fete și băieți. Această rată este mai mare decât în România (33,8%), dar mai mică decât în Ucraina (37,6%) și Federația Rusă (42,5%). Un studiu UNICEF arată că violența fizică în școală este mai frecventă printre elevii claselor a VI-a – a VII-a - 4 din 10 copii se confruntă cu acest tip de hărțuire și al celor cu note sub media 7, la fel, 4 din 10 copii sunt afectați. Fiecare al 5-lea adolescent a semnalat că elevii din clasele mai mici se tem de elevii din clasele superioare [8].

În urma cercetărilor au fost identificate și scopurile principale de accesare a Internetului. Vizitarea profilului personal pe rețele sociale – 90%, căutarea informației necesare pentru pregătirea temelor pentru acasă – 89%, expedierea/ recepționarea mesajelor în regim real – 77%, vizionarea clipurilor video/filmelor – 76%, folosirea camerei web – 48%. Patru din zece copii utilizează site-urile sociale pentru comunicarea cu persoane din alte țări pe care le-au cunoscut on-line, cu alte persoane pe care le-au cunoscut on-line sau cele cunoscute nemijlocit în realitate până a comunica prin Internet cu ele. [1]

La accesarea anumitor tipuri de internet

nefiltrat copiii pot fi supuși la anumite riscuri: expunerea la conținut ilegal și/sau dăunător, victimizarea prin intimidare, hărțuire sau amenințare, înstrăinarea sau furtul datelor cu caracter personal, trimiterea sau primirea de secvențe video, imagini sau mesaje cu caracter sexual, ademenirea în scopul săvârșirii actelor sexuale, utilizarea excesivă a calculatorului sau dependența de jocuri și Internet, raportarea conținutului ilegal/ dăunător [2].

În momentul în care se supun riscurilor enumerate anterior, copiii/adolescenții au de suportat anumite consecințe negative, printre ele pot fi:

1. **Pierderea intimității:** când fișierul este trimis, nu mai este posibil de a controla distribuția acestuia. El poate nimeri în mâinile oricărei persoane.

2. **Tulburări psihologice:** prezentarea intimității în fața celorlalți poate provoca probleme cum ar fi depresia, excluderea din cercul social etc.

3. **Hărțuirea virtuală:** dacă colegii descoperă fotografiile sau videoclipurile sexuale pe care le-ai trimis, îi pot umili și pot inunda cu comentarii negative.

4. **Extorcare:** fișierul poate fi folosit pentru a șantaja persoana implicată, forțându-o să facă anumite lucruri, astfel încât părinții, profesorii sau prietenii săi să nu fie conștienți de existența acestui videoclip sau a acestei imagini [3].

Reieșind din situația de la noi din țară care este afectată de criza economică, cu măsuri de siguranță slab dezvoltate, cu lipsa de servicii specializate de monitorizare și de prevenire a faptelor ilegale cibernetice, Republica Moldova este considerată „rai al pedofililor” [4]. Pe unele dintre cele mai populare site-uri de socializare în țările din fostul spațiu URSS, www.odnoklassniki.ru și www.mail.ru băieți din Republica Moldova, cu vârste cuprinse între 11-17 de ani, au în lista de prieteni bărbați de 30-55 de ani din Germania, Danemarca, Norvegia, Italia, Rusia, chiar și Thailanda, cercetați de poliția din Chișinău pentru trafic de copii în scop de exploatare sexuală, pornografie infantilă sau turism sexual. În unele poze postate pe sit-uri, copii apar în compania acestor bărbați în spații private, consumând băuturi alcoolice. Aceste prietenii ne fiind întâmplătoare [4].

O rețea de pedofili străini, bine organizată, a activat nestingherită pe teritoriul Republicii Moldova până în luna noiembrie 2010, când poliția

de la Chișinău a reușit să facă unele arestări. Unul dintre principalii suspecti, cazul căruia a ajuns pe masa judecătorului, este Oleg Sivițki, cetățean al Federației Ruse și al Norvegiei. El este bănuț de poliție că ar fi capul rețelei și administratorul site-ului www.gaymoldova.livejournal.com care promova turismul sexual în Moldova în scop de exploatare sexuală a copiilor. Site-ul a fost activ până la începutul lunii aprilie 2011. Așa s-a ajuns ca afacerile cu copii de închiriat pentru sex să se promoveze pe Internet, la vedere [5].

Prin urmare, în astfel de condiții, rolul primordial în prevenirea a astfel de fapte le revine părinților sau persoanelor care îi înlocuiesc. Astfel, putem identifica o serie de recomandări pentru aceștia în vederea prevenirii faptelor ilegale cibernetice care atentează la integritatea copiilor. În primul rând, părinții trebuie să acorde atenție utilizării tuturor tipurilor de dispozitive electronice din posesia copiilor lor. Discuțiile cu copiii despre pericolele la care aceste comportamente îi pot expune. Mai presus de toate, ar trebui să se acorde atenție oricăror schimbări în atitudinea adolescenților, care ar putea dezvălui că s-a întâmplat ceva. Părinții trebuie să le atenționeze copiilor că nimic din ceea ce ei postează pe Internet nu este privat. Odată ce a fost apăsat butonul „Trimite-re”, nu mai este posibilă oprirea răspândirii aceluși conținut. Este nevoie ca părinții să fie atenți la evoluția emoțională și comportamentală a victimei, iar la nevoie să apeleze la suportul specialiștilor.

Pentru a preveni diferite situații neplăcute este binevenită setarea aplicațiilor permise copilului spre utilizare și stabilirea intervalelor de timp, între care copilul poate utiliza dispozitivele mobile. De asemenea părinții sunt cei ce au posibilitatea să seteze restricții pentru anumite site-uri sau limiteze accesul temporar la acestea. Este binevenit ca părintele să-și poată monitoriza copilul prin localizarea exactă a copilului/dispozitivului său mobil, pe hartă. La fel necesită a fi monitorizate apelurile telefonice și mesajele SMS primite și expediate pe/de pe numărul copilului (lista numerelor de telefon) [1].

Trebuie să înțelegem însă că o formă specifică de agresiune este bullying-ul, cu caracter repetitiv, împotriva unei persoane care nu se poate apăra. Prin bullying se dorește demoralizarea victimei, diminuarea stimei de sine și minimalizarea rolului în grupul social.

Prin urmare copiii și tinerii devin cu adevărat cetățeni digitali într-o lume on-line care nu are limite sau frontiere. Desigur, internetul oferă numeroase avantaje copiilor - deschiderea de noi orizonturi în obținerea noilor cunoștințe despre lumea inconjurătoare, posibilitatea comunicării lipsite de hotare etc. Cu toate acestea, copiii împreună cu părinții săi trebuie, să fie conștienți de unele aspecte potențial negative ale tehnologiilor.

Hărțuirea în mediul on-line se poate manifesta prin: mesaje care ținesc să denigreze imaginea unei persoane; comentarii răutăcioase la fotografiile sau la alte postări; distribuire de fotografii sau informații personale distorsionate, ajunse întâmplător sau intenționat la persoanele care se implică în hărțuire; limbaj agresiv în timpul jocurilor online în perechi sau grup pe care le preferă atât copiii din ciclul primar, cât și adolescenții.

Hărțuirea on-line poate lua mai multe forme: Intimidarea și amenințarea – hărțuitorii folosesc Internetul pentru a ajunge mai repede la victima țintită cu scopul de a o intimida prin mesaje sau comentarii negative, fie scrise în mesaje private, fie postate acolo unde mai mulți utilizatori le pot citi și se pot alătura. Amenințările pot fi de diferită natură, începând cu divulgarea anumitor informații personale, până la amenințări de aplicare a violenței asupra persoanei vizate sau apropiaților săi.

Excluderea – hărțuitorii doresc să oblige astfel o persoană să părăsească un anumit grup (cerc de prieteni, clasa în care învață copilul, alte grupuri de interese etc.), adresându-i mesaje și comentarii cu caracter denigrator, care l-ar diferenția de grupul cu care se identifică. Denigrarea/defăimarea – în unele situații hărțuirea începe de la anumite caracteristici particulare pe care le posedă un copil. De exemplu, trăsături fizice (culoarea pielii, înălțimea, masa corporală etc.), dizabilități fizice sau psihice, orientare religioasă, apartenența etnică, limba vorbită, statutul social, anumite preferințe sau hobby-uri etc. Toate acestea sunt utilizate de hărțuitori ca puncte de pornire a agresiunii în mediul online.

Șantajul – hărțuitorii pot ajunge și la situații când încearcă să șantajeze victima, cerându-i anumite servicii sau bunuri în schimbul nedivulgării anumitor informații sau imagini personale compromițătoare ori neplăcute ale victimei.

Cu regret cea mai gravă problemă ce aduce

după sine multiple consecințe dure este atitudinea indiferentă/nserioasă a părinților față de acest fenomen. Părinții copiilor utilizatori de internet, cu regret, rareori asociază internetul cu careva riscuri. Se observă o tendință mai sporită în zonele rurale principalul motiv din care părinții limitează accesul copiilor la internet este că aceștia nu reușesc să le ajute în gospodărie. În multe cazuri părinții de la țară nici nu își imaginează ce înseamnă spațiul virtual și ce pericole conține. În ultimul timp tot mai mulți părinți sunt plecați peste hotare copiii acestora de cele mai dese ori nu sunt monitorizați de adulți în activitatea lor on-line. Ca regulă, aceștia sunt lăsați în grija bunelor sau a rudelor, care nu au cunoștințe despre riscurile la care sunt expuși copiii online.

Părinții trebuie să fie informați și să înțeleagă că interzicerea utilizării internetului copiilor este inoportună, ea trezește și mai mult curiozitatea copiilor și generează un comportament și mai imprudent din partea lor. De aceea este bine ca copiii să fie implicați în mai multe activități extrașcolare, extracurriculare și chiar casnice care cu siguranță vor avea un rol esențial în formarea personalității sau a unor anumite competențe ale copilului atât pentru succesul lui, cât și pentru o dezvoltare personală și socială armonioasă.

Pe lângă familie un factor important în dezvoltarea copiilor este, bineînțeles, școala (liceul). Sunt necesare de a organiza cursuri de pregătire pentru cadrele didactice în domeniul siguranței on-line, ca ulterior aceștia să poată explica elevilor noțiuni de *știre*, *știri false*, *trolli*, cât și avantajele și dezavantajele rețelelor sociale, cum ar putea să se protejeze de „prieteni” virtuali etc. Educația primită în școală, alături de educația oferită de părinți, are un rol major în dezvoltarea caracterului copilului, a personalității lui și, în special, a comportamentului în societate.

Ca consecință a utilizării mediului on-line copiii de cele mai dese ori ajung să fie victime a hărțuirii sau așa numitul cyberbullying (din engleză), reprezintă hărțuirea prin intermediul Internetului sau a telefonului mobil, implicând mesaje, emailuri, publicarea de comentarii jignitoare sau rău-intenționate în camerele de discuții sau forumurile de mesaje sau, chiar mai extrem, dezvoltarea de site-uri web cu intenția de a aduce prejudicii unei persoane sau anumitor grupuri de persoane care poate avea loc prin intermediul rețelelor so-

cială, a diferitelor aplicații on-line, camere chat, unde postările pot fi făcute publice [6]. Fenomenul de bullying nu este nou. Și nici cel de cyberbullying - hărțuirea pe rețelele sociale. Sunt probleme frecvent întâlnite în școli, dar din ce în ce mai greu de gestionat de către cadrele didactice, deoarece cazurile de abuz nu sunt descoperite imediat, și chiar dacă sunt depistate, sancționarea agresorilor nu are întotdeauna rezultatele așteptate, iar elevii continuă să aibă acest comportament. Fiecare platformă de socializare pune la dispoziție instrumente diferite prin care se poate restricționa lista persoanelor care pot lăsa comentarii sau care pot vizualiza postările sau a celor care se pot conecta automat ca prieteni și prin care e posibil de raporta cazuri de bullying. Multe dintre aceste instrumente presupun pași simpli precum blocarea, ascunderea sau raportarea cyberbullyingului.

Agresorii care inițiază hărțuirea cibernetică utilizează, de asemenea, telefoanele mobile pentru a realiza diferitor fotografii jenante ale altor persoane sau pentru a trimite mesaje SMS sau MMS jignitoare. Toate formele de bullying on-line au un impact mult mai mare decât bullying-ul obișnuit, deoarece autorii trăiesc cu fermitate un sentiment de anonim, iar victimele nu au unde să se ascundă de agresor – persoanele pot fi victime zi și noapte, oriunde s-ar afla [7].

Atât în cazul hărțuirii în școală, cât și în cazul celei din mediul on-line, suferința copiilor hărțuiți se manifestă prin izolare, tristețe, stimă scăzută de sine, sentimentul de singurătate, eșec sau chiar abandon școlar, stări depresive și chiar tendințe suicidale. Problema hărțuirii în general și în special în școală are un caracter complex, ea începe pe coridoarele școlii și poate continua on-line, precum și viceversa. Acest lucru demonstrează că o astfel de problemă necesită și o abordare complexă.

În prezent se întreprind cu ajutorul UNICEF diverse campanii în care se explică adulților ce este bullying-ul, care sunt cauzele și cum ar trebui combătut. Specialiști din mai multe domenii încearcă să ajute atât părinții, cadrele didactice și elevii din școli să comunice despre cazurile pe care le cunosc, dar și despre fenomen, întrucât consecințele fenomenului duc la izolarea copiilor, crează traume psihologice și pot conduce cu regret până la sinucideri.

Reziliența și bunăstarea socială și emoțio-

nală sunt factori cruciali pentru a ajuta tinerii să învețe a se proteja împotriva bullying-ului, precum și a altor comportamente agresive on-line. Un climat școlar pozitiv, o ambianță plăcută în familie sau o comunitate pozitivă poate atenua bullying-ul on-line și offline și, în general, hărțuirea on-line. Părinții își pot ajuta copiii să își dezvolte reziliența, ajutându-i să își sporească conștiința de sine și stima de sine, arătându-le că sunt acceptați și iubiți așa cum sunt, învățându-i să se adapteze, să facă față și să depășească situațiile dificile, prin inspirarea emoțiilor pozitive, găsirea plăcerii și a umorului în viață, prin promovarea abilităților de rezolvare a problemelor, prin a-i învăța să fie flexibili în răspunsurile lor și arătându-le importanța empatiei.

Putem nominaliza câteva idei despre modul este bine de a face față bullying-ului în mediul on-line și hărțuirii de orice gen prin emailuri sau mesaje: Elevii trebuie sfătuiți să nu deschidă emailurile din surse necunoscute. Dacă se deschide un mesaj email sau text și acesta este considerat ofensator, trebuie să se facă o copie a materialului ofensator pentru a o arăta unui adult de încredere.

Totuși, o victimă nu trebuie să reacționeze niciodată la mesaje ofensatoare, deoarece aceasta nu face decât să încurajeze cealaltă persoană să continue comportamentul ofensator. Dacă o persoană continuă să trimită emailuri sau mesaje ofensatoare sau hărțuitoare persoana care le-a recepționat este bine să le prezinte unui matur, ca acesta să întreprindă măsuri corespunzătoare de a transmite organelor de drept pentru a putea stabili identitatea celui ce ofensează copiii.

Elevii trebuie să știe că dacă au fost hărțuiți repetat de alți colegi trebuie să comunice cazul unui adult: părintelui, dirigintelui, altui profesor în care are încredere, psihologului de la școală sau directorului instituției, direct sau prin telefon, oral sau în scris, prin sms, email. Adolescenții ar putea apela la experții din cadrul centrelor pentru tineri din localitate sau la ajutorul unor organizații neguvernamentale, active în domeniul drepturilor copilului. Părinții sau tutorii copilului ar putea să depună o plângere la poliție sau la procuratură, atunci când bullying-ul se încadrează în limitele legii penale și dacă situația nu este soluționată în cadrul instituției de învățământ [8].

De asemenea cum am menționat mai sus și școlile este necesar să dețină niște politici cu privire la bullying și/sau politica de utilizare acceptabilă, care trebuie să conțină dispoziții privind gestionarea cazurilor de hărțuire a elevilor în mediul on-line. Elevii trebuie să știe că se pot adresa unui părinte, cadru didactic sau altui adult de încredere ori de câte ori vor fi hărțuiți în mediul on-line sau prin intermediul telefonului lor mobil.

Este rolul adultului să obțină cât mai multă încredere din partea minorului, să ia relatarea în serios și să liniștească victima. Trebuie zilnic de depus eforturi pentru a se asigura că cunosc suficiente informații despre copilul lor, dacă este abuzat psihologic sau fizic sau el/ea este un agresor. Atunci când un agresor folosește Internetul sau telefonul mobil pentru a abuza psihologic sau fizic, comportamentul ofensator nu se oprește, de obicei, la poarta școlii și va continua, probabil, și de acasă. [7]

În **concluzie**, politica școlară privind utilizarea Internetului și a telefonului mobil trebuie să includă metode diverse de intervenție, cum ar fi rezolvarea conflictelor, instruirea elevilor și a personalului cu privire la acțiunile întreprinse în caz de hărțuire on-line, oferirea de susținere pozitivă victimelor abuzului și, atunci când este posibil, ajutor pentru abuzatori în vederea schimbării de comportament. Cu o astfel de politică în vigoare, școlile nu ar trebui să se confrunte cu dificultăți în abordarea bullying-ului sau a hărțuirii.

Internetul fiind parte nu doar din viața noastră dar și a fiecărui elev de zi cu zi, fie că socializează cu prietenii, face temele pentru acasă, ascultă muzică, își dezvoltă un hobby sau urmărește vloggerul preferat. Totuși, este foarte important să fie responsabili și atenți. Subiectul siguranței copilului în mediul on-line este reflectat și în conținuturile studiate la disciplinele de Educație digitală, Informatică și Dezvoltare personală, dar și în cadrul disciplinelor opționalele precum, de ex. Educație pentru media. Este necesar să fie informați elevii, părinții, cadrele didactice despre pericolele posibile cu care se pot confrunta și să fie preântâmpinate situațiile neplăcute înainte de a se întâmpla ceva unui copil.

Referințe bibliografice

1. Ghidul siguranței copiilor pe internet <https://www.moldcell.md/files/Policies/Ghidul%20siguran%C8%9Bei%20copiilor%20pe%20internet.pdf> (vizitat la 12.01.21)
2. Părinții, interesați cum ar putea să-și protejeze copiii de mediul on-line https://noi.md/md/news_id/217776 (vizitat la 12.12.20)
3. Copiii, singuri în fața pericolelor din mediul virtual (europalibera.org) <https://moldova.europalibera.org/a/moldova-copiii-si-internetul/29023333.html> (vizitat la 18.01.21)
4. Ghid pentru protecția copiilor în mediul on-line https://moldova.md/sites/default/files/itu_cop_-_ghid_copii_-_republica_moldova.pdf (vizitat la 17.01.21)
5. Ziarul Adevărul online, ediția din 24.08.2011 Olga Ceaglei, Andrei Aștefănesei, Siguranța copiilor_pe_net.pdf (lastrada.md) (vizitat la 19.01.21)
6. Hărțuirea în mediul online și rolul școlii
7. <https://siguronline.md/rom/educatori/informatii-si-sfaturi/hartuirea-in-mediul-online-si-rolul-scolii> (vizitat la 22.12.20)
8. Spriginirea utilizatorilor în mediul online <https://rm.coe.int/internet-handbook-ro/16809f0b11> (vizitat la 04.01.21)
9. Violența online, efect secundar al crizei pandemiei <https://moldova.europalibera.org/a/violenta-online-efect-secundar-al-crizei-pandemiei/31147659.html> (vizitat la 19.01.21)

Despre autori:

Mariana PAVLENCU,
doctor în drept, conferențiar universitar,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
al Republicii Moldova
e-mail: catedra@mail.ru
tel: 067366683

Alina CIOBANU,
studenta anului III a Facultății drept,
securitate civilă și ordine publică,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM
e-mail: alinaki13@mail.ru